

DE VERDWIJNING VAN JOSEF MENGELE

www.meulenhoff.nl

Olivier Guez

*De verdwijning van
Josef Mengele*

ROMAN

Vertaald uit het Frans door
Geertrui Marks, Saskia Taggenbrock
en Martine Woudt

MEULENHOF

Deze vertaling kwam mede tot stand dankzij een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Eerste druk 2018

Vierde druk 2019

ISBN 978-90-290-9352-1

ISBN 978-94-023-1048-1 (e-book)

NUR 300

Oorspronkelijke titel: *La disparition de Josef Mengele*

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio

Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

© 2017 Olivier Guez

© 2018 Nederlandse vertaling Geertrui Marks, Saskia Taggenbrock,
Martine Woudt en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Ter nagedachtenis aan
Ada en Giuditta Spizzichino,
Grazia Di Segni
en Rossanna Calò*

Jij die een gewone man onrecht hebt aangedaan
En in lachen uitbarstte om zijn onrecht,
Voel jezelf niet veilig.
Een dichter vergeet niet.

CZESŁAW MIŁOSZ

DEEL EEN

De pasja

Geluk ligt alleen in wat opwindt,
en alleen misdaad windt op;
deugdzaamheid kan nooit tot geluk leiden.

MARKIES DE SADE

De North King doorklieft het modderige water van de rivier. De passagiers zijn aan dek gekomen, ze turen al sinds het ochtendgloren naar de horizon, en nu de hijskranen van de scheepswerven en de rode lijn van de havenpakhuisen door de mist breken, heffen Duitsers een strijdlid aan, Italianen slaan een kruis, Joden bidden en ondanks de motregen omhelzen echtparen elkaar: na een overtocht van drie weken arriveert het passagiersschip in Buenos Aires. Helmut Gregor staat in zijn eentje aan de reling te piekeren.

Hij hoopte dat een hoge ome van de geheime politie hem zou komen afhalen en hem de pesterijen van de douane zou besparen. In Genua, waar hij aan boord is gegaan, heeft Gregor Kurt dringend verzocht hem die gunst te bewijzen, hij deed zich voor als wetenschapper, een uitmuntend geneticus, en bood hem geld aan (Gregor heeft veel geld), maar de mensensmokkelaar glimlachte en deed ontwijkend: dat soort voorrechten is voorbehouden aan de echte kopstukken, aan de hoogwaardigheidsbekleders van het oude bewind, zelden aan een ss-kapitein. Maar hij zal evengoed een kabeltelegram naar Buenos Aires sturen, Gregor kan op hem rekenen.

Kurt heeft de marken aangenomen, maar de hooggeplaatste is niet gekomen. Dus staat Gregor met de andere emigranten te wachten in de gigantische hal van de Argentijnse douane. Hij houdt zijn twee koffers stevig vast, een

kleine en een grote, en kijkt minachtend naar het verban-
nen Europa om hem heen, naar de lange rijen anonieme rei-
zigers, goed of slordig gekleed, die hij tijdens de overtocht
heeft gemeden. Gregor keek liever naar de oceaan en de
sterren, of las Duitse poëzie in zijn hut; hij heeft de afgelo-
pen vier jaar van zijn leven de revue laten passeren, vanaf
het moment dat hij Polen in januari 1945 overhaast verliet
en in de Wehrmacht opging om aan de klauwen van het
Rode Leger te ontkomen: de paar weken internering in een
Amerikaans gevangenkamp, zijn vrijlating omdat hij valse
papieren heeft op naam van Fritz Ullmann, zijn onderduik-
periode op een boerenbedrijf in Beieren, niet ver van
Günzburg, zijn geboortestad, waar hij drie jaar lang onder
de naam Fritz Hollmann hooigras heeft gemaaid en aard-
appels heeft gesorteerd, vervolgens zijn vlucht met Pasen,
twee maanden geleden, de tocht door de Dolomieten over
dichtbegroeide smokkelpaden, de aankomst in Italië, in
Zuid-Tirol, waar hij Helmut Gregor is geworden, en toen
eindelijk in Genua, waar die oplichter Kurt hem heeft gehol-
pen met zijn aanvragen bij de Italiaanse autoriteiten en de
Argentijnse immigratiedienst.

2

De voortvluchtige overhandigt de douanier een reisdocu-
ment van het Internationale Rode Kruis, een vergunning
om van boord te gaan en een inreisvisum: Helmut Gregor,
1,74 meter, ogen groen-bruin, geboren 6 augustus 1911 in
Termeno of – in het Duits – Tramin, een gemeente in Zuid-
Tirol, Duits staatsburger met de Italiaanse nationaliteit,

katholiek, monteur van beroep. Adres in Buenos Aires: 2460 Calle Arenales, in de wijk Florida, p/a Gerard Malbranc.

De douanier inspecteert zijn bagage, de zorgvuldig opgevouwen kleren, de foto van een elegante blonde vrouw, boeken en een paar operaplatten, en fronst als hij de inhoud van de kleinste koffer ontdekt: injectiespuiten, schriften met notities en anatomische tekeningen, bloed- en celmonsters: vreemd voor een monteur. Hij roept de havenarts erbij.

Gregor beeft van angst. Hij heeft idiote risico's genomen voor het behoud van het compromitterende koffertje, het kostbare resultaat van jarenlang onderzoek, zijn levenswerk, dat hij heeft meegenomen toen hij halsoverkop zijn post in Polen verliet. Als de Sovjets hem met deze koffer hadden aangehouden, zouden ze hem zonder enige vorm van proces hebben geëxecuteerd. Onderweg naar het westen, in het voorjaar van 1945 tijdens het grote Duitse debacle, had hij het toevertrouwd aan een meelevende verpleegster, die hij vervolgens weer ontmoette in het oosten van Duitsland, in de Sovjetbezettingszone, een krankzinnige onderneming na zijn bevrijding uit het Amerikaanse kamp en een reis van drie weken. Daarna had hij het overgedragen aan Hans Sedlmeier, zijn jeugdvriend en de vertrouwensman van zijn vader, een industrieel, Sedlmeier die hij geregeld ontmoette in de bossen rond de boerderij waar hij zich drie jaar had schuilgehouden. Gregor zou Europa niet hebben verlaten zonder zijn koffertje: Sedlmeier heeft het hem teruggegeven voor zijn vertrek naar Italië, met een dikke envelop met geld erin, en nu is hier een idioot met vieze nagels bezig om alles te laten mislukken, denkt Gregor bij zichzelf, terwijl de havenarts aandachtig de monsters en de aantekeningen in priegelig gotisch handschrift bekijkt. Omdat hij er niets van

begrijpt, ondervraagt hij hem in het Duits en het Spaans, en de monteur legt uit dat hij een gepassioneerd amateurbioloog is. De twee mannen trotseren elkaars blik en de arts, die wil lunchen, gebaart naar de douanier dat hij hem kan doorlaten.

Die 22ste juni 1949 heeft Helmut Gregor zijn Argentijnse toevluchtsoord bereikt.

3

In Genua heeft Kurt hem beloofd dat een Duitse arts hem in de haven zou opwachten om hem naar Malbranc te brengen, maar ook wat dit betreft heeft de mensensmokkelaar hem wat op de mouw gespeld.

Gregor loopt heen en weer in de regen, misschien staat zijn contactpersoon vast in het verkeer. Hij tuurt de kades af, beziet de bedrijvigheid van de dokwerkers, de herenigde families die zich lachend uit de voeten maken, de stapels leer en de balen wol op de laadplekken van de vrachtschepen. In geen velden of wegen een Duitse arts te bekennen. Gregor kijkt op zijn horloge, de sloopshoorn van een koelschip loeit, hij is ongerust en twijfelt of hij zelf naar Malbranc zal gaan, maar hij besluit toch te wachten, dat is verstandiger. Al snel is hij een van de laatste passagiers van de North King die nog op de kade staat.

Twee bezakte en bezakte Calabriërs stellen voor een taxi te delen. Tot zijn eigen verbazing volgt Gregor de paupers, hij heeft geen zin om alleen te blijven op deze eerste dag op Zuid-Amerikaanse bodem, hij kan trouwens nergens naartoe.

In hotel Palermo deelt hij een kamer zonder wastafel of toilet met zijn lotgenoten, die de draak met hem steken: Gregor uit Zuid-Tirol spreekt geen woord Italiaans. Hij vervloekt zijn keuze, maar beheerst zich, accepteert een paar plakken knoflookworst en valt uitgeput in slaap, zijn koffertje stevig ingeklemd tussen de muur en hemzelf, beschut tegen de hebbigheid van de twee mannen.

De volgende ochtend is hij vroeg op de been. Bij Malbranc neemt niemand de telefoon op: hij springt in een taxi, geeft het koffertje in bewaring op het station en bereikt een rustige straat in de wijk Florida. Gregor belt aan bij een grote villa in neokoloniale stijl. Een uur later komt hij terug, belt opnieuw aan en telefoneert daarna drie keer tevergeefs vanuit een café waar hij zijn toevlucht heeft gezocht.

Voordat hij Genua verliet, heeft Kurt hem de naam van een tweede contactpersoon in Buenos Aires gegeven: Friedrich Schlottman, een Duitse zakenman en eigenaar van een bloeiende textielonderneming. In 1947 financierde Schlottman de exfiltratie van cascobouwers en ingenieurs van de luchtmacht, via Scandinavië. 'Het is een invloedrijk man, hij kan je aan werk en nieuwe vrienden helpen,' zei Kurt.

Aangekomen bij het hoofdkantoor van Sedalana eist Gregor Schlottman te spreken, maar die is de hele week met vakantie. Omdat hij blijft aandringen, brengt een secretaresse hem naar een chef van personeelszaken, een Duitse Argentijn in een gekeperd pak wiens voorkomen hem meteen tegenstaat. Gregor wil graag een leidinggevende functie, maar de jongeman met zijn gepommadeerde haar biedt hem in plaats daarvan een 'heel fatsoenlijke' baan als arbeider.

der aan: het kammen van de wol die dagelijks uit Patagonië arriveert, dat is gebruikelijk voor de kameraden die net aankomen. Gregor moet zich inhouden, hij kan die blaaskaak wel naar de strot vliegen. Moet hij, zoon van een gegoede familie, met doctoraten in de antropologie en de geneeskunde, tien uur per dag in de giftige dampen schapenvachten kammen en schoonmaken, met indianen en halfbloeden, in een buitenwijk van Buenos Aires? Gregor slaat de deur van het kantoor van de medewerker achter zich dicht en zweert dat hij Kurt om zeep zal helpen als hij naar Europa terugkeert.

5

Nippend van een glas sinaasappellimonade maakt Gregor de balans op. Een baan vinden, iedere dag honderd woorden Spaans leren en contact zien te leggen met Malbranc, een ex-agent van het Bolivar-netwerk van de Abwehr, de contraspionagedienst van de nazi's; zich in zijn lot schikken en bij de twee Calabriërs blijven, hoewel hij zich een comfortabel hotel zou kunnen permitteren. Hij verstaat geen woord van het dialect van de Zuid-Italianen, heeft alleen begrepen dat ze fascistische veteranen zijn van de verovering van Ethiopië. Soldaten zullen hem niet verraden, dus kan hij zich maar beter gedeisd houden en zijn kostbare geld niet uitgeven, de toekomst is onzeker en Gregor is nooit roekeloos geweest.

Avellaneda, La Boca, Monserrat, Congreso... met een opgevouwen kaart maakt hij zich vertrouwd met de plattegrond van Buenos Aires en hij voelt zich piepklein tegen-

over het stratenplan, een onbeduidende vlo, terwijl hij nog niet zo lang geleden een heel rijk terroriseerde. Gregor denkt terug aan een ander stratenplan, barakken, gaskamers, verbrandingsovens en treinsporen, waar hij zijn mooiste jaren als ingenieur van het ras heeft doorgebracht, een verboden stad met de scherpe geur van verbrand vlees en haar, omheind met uitkijktorens en prikkeldraad. Per motor, fiets of auto reed hij tussen de anonieme schimmen door, een onvermoeibare, wrede dandy met glimmende laarzen, handschoenen en een uniform, zijn pet een beetje schuin. Het was verboden hem aan te kijken of aan te spreken; zelfs zijn kameraden van de zwarte orde waren bang voor hem. Op het perron waar de selectie van de Europese Joden plaatsvond waren ze dronken, maar hij bleef nuchter en float opgewekt een paar maten uit *Tosca*. Laat je nooit meeslepen door een menselijk gevoel. Medelijden is een zwakte; met een beweging van zijn rijzweep bezegelde de almachtige het lot van zijn slachtoffers: naar links de onmiddellijke dood, de gaskamers, naar rechts de langzame dood, dwangarbeid of zijn laboratorium, het grootste ter wereld, dat hij dagelijks bij aankomst van de transporten bevoorradde met ‘geschikt menselijk materiaal’ (dwergen, reuzen, invaliden, tweelingen). Injecteren, meten, aderlaten, snijden, doden, lijkschouwen: hij had een complete diergarde aan proefkinderen tot zijn beschikking om de geheimen van tweelinggeboorten te doorgronden, übermensen te produceren en de Duitsers vruchtbaarder te maken om de oostelijke gebieden, die van de Slavische bevolking waren afgepakt, ooit met soldatenboeren te bevolken en het noordse ras te beschermen. Als bewaker van het zuivere ras en alchemist van de nieuwe mens wachtten hem na de oor-

log een fantastische universitaire loopbaan en de erkenning van het zegevierende Derde Rijk.

Blut und Boden, zijn waanzinnige ambitie, het masterplan van Heinrich Himmler, zijn hoogste baas.

Auschwitz, mei 1943 – januari 1945.

Gregor is de engel des doods, dokter Josef Mengele.

6

Mist en zware regens, de zuidelijke winter heeft Buenos Aires in zijn greep en Gregor ligt op zijn bed te somberen, hij heeft kougevat. Hij volgt de baan van een kakkerlak die uit een luchtkoker is verschenen en rilt onder de dekens. Sinds het najaar van 1944 is hij niet meer zo beroerd geweest. De Sovjets rukten op in Centraal-Europa: hij wist dat de oorlog verloren was en sliep niet meer, een zenuwzinking nabij. Zijn vrouw Irene had hem weer op de been geholpen. Toen ze in de zomer in Auschwitz was aangekomen, had ze hem de eerste foto's van hun zoon Rolf laten zien, die een paar maanden eerder was geboren, en hadden ze idyllische weken doorgebracht. Ondanks de omvang van zijn taak, de aankomst van vierhonderdveertigduizend Hongaarse Joden, hadden ze voor een tweede keer hun wittebroodsweken beleefd. De gaskamers draaiden op volle toeren; Irene en Josef zwommen in de Sola. De ss'ers verbrandden mannen, vrouwen en kinderen levend in de grafkuilen; Irene en Josef plukten bosbessen, waar zij jam van maakte. De vlammen sloegen uit de crematoria; Irene pijpte Josef en Josef nam Irene. Meer dan driehonderd-twintigduizend Hongaarse Joden werden in minder dan acht weken uitgeroeid.

Toen Josef aan het begin van de herfst dreigde in te storten was Irene bij hem gebleven. Ze hadden een nieuwe barak betrokken, met een badkuip en een keuken, en met Jehova's getuigen als dienstpersoneel.

Gregor kijkt naar het portret van Irene op het nachtkastje, een foto uit 1936, het jaar van hun ontmoeting in Leipzig. Hij werkte in het academisch ziekenhuis, Irene was op doorreis, ze studeerde kunstgeschiedenis in Florence. Het was liefde op het eerste gezicht: de jonge vrouw was negentien, ze was blond en slank en had het voorkomen van een Venus van Cranach, zijn vrouwelijke ideaal.

Gregor hoest en herinnert zich Irene in zomerjurk, hangend aan zijn arm in de Engelse Tuin in München, Irene gelukkig in de Opel coupé, razend over de snelwegen van het Derde Rijk op hun huwelijksdag, aan de vooravond van de oorlog. En Gregor wordt woedend als hij voor de zoveelste keer de fijn gevormde lippen van zijn echtgenote op de foto bestudeert. Ze heeft geweigerd hem met hun kleine jongen naar Argentinië te volgen, geweigerd aan de andere kant van de oceaan een leven van voortvluchtige te leiden. Mengele staat op de Amerikaanse lijst van oorlogsmisdadigers en zijn naam is bij verscheidene processen genoemd.

In feite heeft ze hem de bons gegeven. In de loop der jaren voelde hij, in de bossen en herbergen in de omgeving van zijn Beierse onderduikadres, dat ze steeds afstandelijker werd. Sedlmeier, zijn vader en zijn twee broers, Karl en Alois, zeiden dat Irene, gehuld in het zwart, troost zocht bij andere mannen. Aan de Amerikaanse militaire politie vertelde ze, 'om hem te beschermen', dat hij was gesneuveld. 'De teef,' jammert Gregor op zijn zolderkamertje in het Palermo: zijn vrienden werden bij thuiskomst van het front

door hun vrouwen als helden onthaald; de zijne is verliefd geworden op een schoenenverkoper uit Freiburg en heeft hem vervolgens naar een godvergeten oord laten gaan.

7

In de wasruimte boven, met een handdoek om zijn middel geknoopt, bewondert Gregor zijn strakke buik, zijn haarloze torso en zijn gladde vel. Hij heeft zijn huid altijd vertroeteld. Zijn broers en Irene staken de draak met zijn meisjesachtige ijdelheid en de uren die hij besteedde aan insmeren en in de spiegel kijken, maar hij prijst de koketterie die zijn leven heeft gered. Bij zijn toetreding tot de SS, in 1938, weigerde hij zijn legernummer in zijn oksel of op zijn borst te laten tatoeëren, zoals het reglement voorschreef: toen de Amerikanen hem na de oorlog aanhielden, zagen ze hem aan voor een gewone soldaat en lieten hem een paar weken later vrij.

Gregor buigt zich naar de spiegel en bestudeert van voren en van opzij de boog van zijn wenkbrauwen, zijn geprononceerde voorhoofd, zijn neus, zijn spottende mond, hij rolt verleidelijk met zijn ogen, en kijkt dan opeens streng en verontrustend. De ingenieur van het arische ras heeft zich lang afgevraagd waar zijn mysterieuze naam vandaan kwam. Mengele, dat klinkt als een soort kerstgebak of een harige spin. En waarom waren zijn huid en zijn haar zo donker? Zijn klasgenoten in Günzburg hadden hem de bijnaam Bepo de Zigeuner gegeven, en sinds hij zich in Buenos Aires achter een donkere snor verschuilt, lijkt hij op een hidalgo, op een Italiaan, op een Argentijn. Gregor glimlacht terwijl

hij zich met eau de cologne besprenkelt, waarbij een spleet tussen zijn boventanden zichtbaar wordt. Ondanks de nederlaag en de vlucht, en Malbranc die nog altijd niet thuis geeft, heeft hij de koorts overwonnen, en hij krijgt spontaan een stijve. Voor een man van achtendertig, die niet gespaard is door het leven en de oorlog, is hij nog steeds aantrekkelijk, vindt hij. Gregor kamt zijn haar naar achteren zoals William Powell in *The Kennel Murder Case*, kleedt zich aan en gaat naar buiten, de hemel is helder, het windje dat van de Río de la Plata komt verkwikkend.

Sinds een paar dagen verkent hij Buenos Aires te voet. De immens brede Avenida 9 de Julio met de obelisk; Corrientes met zijn nachtclubs en boekwinkels; de wolkenkrabber Palacio Barolo en de jugendstilcafés aan de Avenida de Mayo; de met vette papiertjes bezaaide gazons in het park in Palermo; de krioelende verkeersaders in het centrum, de banketbakkers en luxewinkels op de Calle Florida. De dag daarvoor heeft hij staan kijken naar de wisseling van de wacht in ganzenpas van de grenadiers voor het Casa Rosada, het presidentiële paleis, naar het enthousiasme van de andere toeschouwers, hun eerbied voor het militaire vertoon. Het leger is een stabiliserend instituut, in Argentinië net als overal. Alleen de Duitsers doen er alles aan om hun tradities om zeep te helpen met hun collectieve schuldgevoel, mompelde hij in de metro die hem terugbracht naar het krot in Palermo.

Overal mooie vrouwen, bloemen, loslopende honden, plantanen en gombomen, de geur van sigaren en gegrild vlees, winkels met een breder assortiment dan in Europa. Foto's van Alfredo di Stéfano, in het witte shirt met rode streep van River Plate, en portretten van Carlos Gardel en Agustín Magaldi sieren de krantenkiosken, tezamen met prenten

van de maagd Maria en de voorpagina's van *Sintonia*, het tijdschrift over sterren en beroemdheden.

Gregor stapt in een tram en gaat op in het gedrang van voetgangers en auto's, in de metropool die al sinds zijn ontstaan een toevluchtsoord is voor deserteurs en charlatans. Hij praat met niemand. Als hij Joden met rossige baarden ziet, de nazaten van de Rusos die aan het begin van de eeuw de tsaristische pogroms zijn ontvlucht, dan gaat hij aan de overkant lopen. Op zijn plattegrond heeft hij de wijk Villa Crespo en het Plaza Once, waar de Joden hun kleermakerijtjes hebben gevestigd, rood omcirkeld uit angst er een fantoom uit Auschwitz tegen te komen dat hem zou kunnen ontmaskeren.

Gregor voelt zich niet al te ontheemd. Argentinië maakt een economische groei door en is het meest ontwikkelde land van Latijns-Amerika. Sinds het einde van de oorlog haalt het verwoeste Europa er zijn levensmiddelen vandaan. Buenos Aires barst van de bioscopen en de theaters; de dakken zijn grijs en scholieren dragen strenge uniformen. En net als in Duitsland ten tijde van het Derde Rijk heerst er een grote verering voor de *líder* van de natie, een duo, een beer in een bespottelijk uniform en een vogeltje behangen met juwelen. De verlosser en de onderdrukte: Juan en Evita Perón hangen triomfantelijk op alle muren van de hoofdstad.

Gregor doodt de tijd door in de kranten hun romance te ontcijferen. Ze hebben elkaar ontmoet in januari 1944, bij

een benefietgala voor de slachtoffers van de aardbeving die San Juan een paar dagen daarvoor had verwoest. De jonge actrice Eva Duarte raakt in de ban van kolonel Perón, een van de grote mannen van de officierskliek die aan de macht is, spreekbuis van de misdeelden, verdienstelijk sportman, vlotte prater, met een arendsblik en indiaanse trekken: hij heeft het hele land opgeroepen om de verwoeste stad hulp te bieden.

Na de feestavond gaat Perón langs bij het radiostation waar Evita af en toe omroepster is, Evita bij het ministerie van Arbeid waar Perón aan zijn toekomst werkt. Haar elan en generositeit maken diepe indruk op hem: hij neemt haar in dienst op zijn secretariaat en al gauw wonen ze samen. Evita geeft zich volledig aan hem over: 'Perón, mijn zon, mijn hemel, mijn condor die hoog en ver tussen de toppen nabij God vliegt. De reden van mijn bestaan.'

Perón krijgt de touwtjes nog meer in handen. Inmiddels is hij minister van Oorlog en vicepresident. Hij verhoogt het budget van de strijdkrachten, creëert een luchtmacht, spreekt op de radio over de dreiging van een aanval van buurland Brazilië, die nooit zal plaatsvinden. Aan het einde van het wereldconflict dringen de Verenigde Staten er bij de militaire junta op aan om vrije verkiezingen te houden. In september 1945 gaan de tegenstanders van het regime massaal de straat op voor een grote demonstratie voor de vrijheid. Het rommelt in Argentinië, de officieren raken verdeeld, de meer liberale ontdoen zich van de nationalistten, arresteren Perón en ontheffen hem uit zijn functies. Diens aanhangers staan klaar, na een oproep van de CGT lopen arbeiders, vakbondsmensen en armoedzaaiers door Buenos Aires, naar het Plaza de Mayo, tot voor de hekken van het

presidentiële paleis, en eisen zijn vrijlating en zijn terugkeer in de regering. Perón trouwt met Evita en wint een paar maanden later de presidentsverkiezingen.

Provinciaals, ambitieus en wraakgierig: Evita en Perón lijken op elkaar. Hij is een kind van de verlaten steppen van de provincie Chubut, zijn vader was een labiele mislukkeling, zijn moeder wispelturig; zij is de onwettige dochter van een notabele met twee vrouwen uit de provincie. Evita is nog niet geboren als Perón in 1911 op zijn zestiende bij de militaire kadetten gaat. Paraná, het Andesgebergte, de jungle van Misiones: de jonge soldaat verkent de ingewanden van Argentinië al naargelang de plaatsen waar hij gelegerd wordt, hij ziet overwerkte veeknechten en de arbeiders in de slachthuizen van Buenos Aires die slechter worden behandeld dan de beesten die zich komen laten slachten. De ongelijkheid in een rijk land, de voornaamste grondstoffenvoerleverancier van Engeland, dat de wet voorschrijft: de Engelsen beheren het spoorwegnet, de banken exploiteren de schatten van de pampa en van immense bossen met rode steeneiken waar ze de tannines uit halen. De grootgrondbezitters trekken de macht naar zich toe en geven overdadige feesten. In Buenos Aires staan paleizen en krotten, het Colóntheater en de bordelen van La Boca naast elkaar.

De crisis van 1929 raakt Argentinië hard. Het aantal werklozen en daklozen neemt snel toe, stakingen leggen het land lam, anarchistische bendes maken het platteland onveilig. Perón kan zijn ongeduld nauwelijks verbergen. De corrupte leiders, onverschillig voor de ellende van hun landgenoten, organiseren schaarste, ze prijzen de democratie, maar frauderen bij de verkiezingen. De jaren 1930: louche opiumcafés, financiële schandalen, ether en cocaïne, gewapende over-

vallen. Midden in dat schandelijke decennium komt Evita als tiener naar Buenos Aires om actrice te worden.

Het onnozele halsje wordt bedrogen door gewetenloze producenten. Evita is woedend: ze vergeet niets en vergeeft nooit. Ze droomt ervan de verraders uit hun smerige schuilplaatsen te jagen, droomt van de onthoofding van de suiker- en veebaronnen die zich hebben ingelaten met buitenlandse kapitalisten die eenvoudige mensen zoals zij onder de voet lopen. Evita is fanatieker en feller dan Perón.

In 1946 zijn ze dan eindelijk de baas in Argentinië, met steun van de kerk, de militairen, de nationalist en de proletariërs: het uur van het zwaard is aangebroken.

9

De Peróns willen Argentinië emanciperen en kondigen een esthetische en industriële revolutie aan, een volksregime. President Perón buldert en gaat tekeer, op de radio en voor verblufte mensenmenigten, hij gebaart en snoeft, belooft het einde van de vernedering en de afhankelijkheid, een fantastisch leven, de grote sprong voorwaarts: hij is de redder, met de peronistische bestrijding van het onrecht zal Argentinië in de geschiedenisboeken komen.

Perón is de eerste politicus die de oude koloniale, agrarische samenleving van Argentinië door elkaar schudt. Als staatssecretaris heeft hij de arbeiders vertroeteld, als president dient hij de overheidsdiensten een infuus toe met steun van de CGT, die geïntegreerd is in het enorme staatsapparaat. Groei en zelfvoorziening, trots en waardigheid: Perón ontnemt de elite zijn privileges, werkt zijn grootse

dromen uit, centraliseert en nationaliseert de spoorwegen, de telefonie en de strategische bedrijfstakken die in handen van buitenlanders zijn.

Evita is het symbool van de drastische modernisering die plaatsvindt. In galajurk ontvangt de madonna van de armen vakbondsdelegaties, bezoekt ziekenhuizen en fabrieken, opent wegen, deelt kunstgebitten en naaimachines uit en gooit stapeltjes pesos uit het raam van de trein waarmee ze onvermoeibaar door het land reist. Ze richt een stichting op voor hulp aan de armen, aan alle misdeelden, en propageert het peronistische woord in het buitenland onder luidе toejuichingen van de toegestroomde massa's. In 1947 wordt ze tijdens haar 'Regenboogtournee' door de paus en diverse staatshoofden ontvangen.

De Peróns, bemiddelaars tussen het volk en Gods wil, grendelen de nieuwe nationalistische en autoritaire orde af. Ze zuiveren de universiteit, de rechtspraak, de pers, het overheidsapparaat; verdrievoudigen de omvang van de geheime dienst, mannen in beige regenjassen en bruine pakken. Perón brult: 'Espadrilles, ja, boeken, nee!' Jorge Luis Borges wordt ontslagen uit zijn functie bij de stadsbibliotheek van Buenos Aires en bevordert tot landelijk inspecteur van pluimvee en konijnen.

Perón bedenkt de wereld. De mens is een centaur, gedreven door tegenstrijdige en vijandige verlangens, die in een stofwolk galoppeert op zoek naar het paradijs. De geschiedenis is het verslag van menselijke tegenstrijdigheden; kapitalisme en communisme maken het individu tot insect, het eerste buit het uit, het tweede onderwerpt het. Alleen het peronisme zal het individualisme en het collectivisme overstijgen. Het is een eenvoudige, begrijpelijke leer die een